

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- ራፒድ ኮንስትራክሽን ስራ ተቋራጭ ድርጅት - ጠበቃ አብዱወሀብ ረቢ - ቀረቡ

ተጠሪ፡- አርቢስ ንግድና ቴክኒክ ክፍል ሊሚትድ - ጠበቃ ግርማ ስላሴ አርአያ - ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የመኪና ሽያጭ ውል ጋር ተያይዞ የተነሳውን መኪናና ሊብሬ ልረከብ እንዲሁም የተቋረጠ ጥቅም ይክፈለኝ ጥያቄን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኑ አመልካች በአሁኑ ተጠሪ ላይ በመሰረተው ክስ መነሻ ነው፡፡ የክሱ ይዘትም፡-አመልካች የሰሌዳ ቁጥር 3-07539 እና 3-09190 የሆኑ ሁለት መርቸዲስ ከባድ የጭነት ገልባጭ መኪናዎችን በ15-10-1993 ዓ.ም በተፈረመ የሽያጭ ውል ከተጠሪ ላይ በብር 1,620,000.00 (አንድ ሚሊዮን ስድስት መቶ ሃያ ሺህ ብር) ገዝቶ አብዛኛውን ገንዘብ ከክፈለ በሁዋላ ቀሪውን ብር 486,000.00 በአንድ አመት ጊዜ ውስጥ ከፍሎ ለማጠናቀቅ ይችል ዘንድ ቀናቸው ወደፊት ተደርጎ የተፃፉ ሁለት ችኮችን ለተጠሪ በመስጠት ሁለቱን መኪናዎች የተረከበ መሆኑን ፣ አመልካች ገዝቶ የተረከባቸው መኪናዎች 50,000.00 (ሃምሳ ሺህ) ኪሎ ሜትር ከመጓዛቸው ወይም አመልካች ከተረከባቸው ከአንድ አመት በፊት ቴክኒካል የሆነ ብልሽት ስለገጠማቸው ተጠሪ በውሉ መሰረት መኪናቹን ለመጠገን ባለበት ግዴታ መሰረት መኪናቹን ለጥገና ከጋራገፍ ገብተው ተገቢው ጥገናም የተደረገላቸው መሆኑን ፣ ተጠሪ ለጥገና ከተረከባቸው ሁለቱ መኪናዎች ውስጥ የሰ.ቁጥር 3-09190 አ.አ የሆነውን መኪና ጠግኖ ለአመልካች ሲያስረክብ የሠሌዳ ቁጥር 3-07539 የሆነውን መኪናና የሁለቱን መኪናዎች ሊብሬ ለአመልካች መልሶ ለማስረከብ ፈቃደኛ ሆኖ አለመገኘቱንና ለዚህ ተግባሩም የሰጠው ምክንያት ቀናቸው ወደፊት ተደርጎ በአመልካች በኩል የተጻፉት ችኮች የመክፈያ ጊዜ የደረሰ ስለሆነ በጅቶ ላይ የሰፈረውን ገንዘብ ሳይክፈለኝ ሊብሬዎቹንም ሆነ መኪናውን አላስረክብም የሚል መሆኑን ፣ ሊብሬዎቹና መኪናው እንዲመለስለት አመልካች ማስጠንቀቂያ የሰጠ ቢሆንም ተጠሪ ፈቃደኛ አለመሆኑን ፣ ተጠሪ በጅቶ ላይ የሠፈረው ገንዘብ እንዲከፈለው በፍርድ ቤት ክስ መስርቶም ያስወሰነ መሆኑን ፣ ተጠሪ አንዱን መኪና ከአን ሊብሬው እንዲሁም ሌላኛውን መኪና ሊብሬ አላግባብ በመያዙ ምክንያት የሠ/ቁጥር 3-07539 አ.አ የሆነው ገልባጭ መኪና ለጥገና በተጠሪ ጋራዥ ከገባበት ከሚያዝያ 06 ቀን 1995 ዓ/ም ጀምሮ በስር ፍርድ ቤት ክስ እስከ ቀረበበት እስከ ታህሳስ 15 ቀን 1997 ዓ/ም

ድረስ እንዲሁም የሰ/ቁጥር 3-09190 የሆነው መኪና ሊብሬ በተጠሪ በመያዙ ምክንያት ለስምሪት ከከተማው ለመውጣት የሚያስችለውን ፈቃድ አጥቶ ለዘጠኝ ወራት ያህል ስራ በማቆሙ ምክንያት በድምሩ ብር 1,402,741.00 (አንድ ሚሊዮን አራት መቶ ሁለት ሺህ ሰባት መቶ አርባ አንድ ብር) ገቢ ያጣ መሆኑን ዘርዘሮ ሊብሬውንና የተያዘውን መኪና ለአመልካች እንዲያስረክቡ ፣ የተቋረጠውን ጥቅምም እንዲከፍል ይወስንላት ዘንድ ዳኝነት መጠየቁን የሚያሳይ ነው። የአሁኑ ተጠሪም በተከላከቱ ቀርቦ ለክሱ በሰጠው መከላከያ መልስ የመጀመሪያ ደረጃ መቃሚያ ነጥቦችንና የፍሬ ነገር ክርክሮችን በማንሳት ተከራክሯል። ተጠሪ በመጀመሪያ ደረጃ ያነሳው ነጥብ አመልካች ክስ የመሰረተው ቀድሞ በፍርድ ባለቀ ጉዳይ ስለመሆኑ የሚገልፅ ሲሆን በፍሬ ነገር ደረጃ ደግሞ የመኪኖቹን ዋጋ ቀሪ ሂሳብ ለመክፈል የተጠሰው ቼክ ካልተከፈለ ተጠሪ መኪኖቹን ወዲያውኑ በእጁ አስገብቶ ለሕዝብ በሐራጅ ለመሸጥ ይችላል በሚል በግራ ቀኙ መካከል ውል መደረጉን ፣ ሊብሬውንም በመያዣነት ተይዞ አመልካች ክላውይ ለማስደረግ ሲፈልግ ሲሰጠው የነበረ በመሆኑ በገቢ መቋረጥ ላይ ተጠሪ የፈፀመው ድርጊት የሌለ መሆኑንና ሌሎች ነጥቦችን በመዘርዘር ተከራክሯል።

ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤትም በተጠሪ በኩል በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት የቀረበውን መከራከሪያ ነጥብ ውድቅ አድርጎ የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ መርምሮ ተጠሪ መኪኖቹንና ሊብሬዎቹን በሕግ አግባብ በመያዣነት የያዛቸው መሆኑ ተረጋግጧል በሚል ምክንያት የአመልካችን ክስ ሙሉ በሙሉ ውድቅ አድርጓል። በዚህ ውሳኔ የአሁኑ አመልካች ቅር በመሰኘት ይግባኙን ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቅርቦ ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በሁዋላ የስር ፍርድ ቤት ወሳኔ ፀንቷል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

የአመልካች ጠበቃ የካቲት 11 ቀን 2001 ዓ/ም በፃፉት ሦስት ገፅ የሰበር አቤቱታ በበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ላይ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚሉባቸውን ምክንያቶች ዘርዘረው አቅርቦታል። ይዘቱም ባጭሩ ፣ በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ውሳኔ በሕግ አግባብ የተደረገ የመያዣ ውል በሌለበት ሁኔታ የተሠጠ ፣ የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2825 ፣ 2828 ፣ 2830 እና 2846 ድንጋጌዎችን ይዘትና መንፈስ ያላገናዘበ በመሆኑ ሊታረም የሚገባው ነው በማለት መከራከራቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም በሰበር ችሎቱ ሊታይ ይገባዋል በመባሉ ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎለት የግራ ቀኙ የቃል ክርክር ጥቅምት 17 ቀን 2002 ዓ/ም በዋለው ችሎት ተሰምቷል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩን በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም የዚህን ችሎት ምላሽ የሚያስፈልገው አቤይ ነጥብ ሁኖ የተገኘው፡-በአመልካችና በተጠሪ መካከል በሕግ አግባብ የተደረገ የመኪኖች የመያዣ ውል አለ ወይስ የለም? የሚለው ሲሆን ሌሎች ነጥቦች ከዚህ ነጥብ ጋር ተያይዘው ምላሽ ሊሰጣቸው የሚገባቸው ናቸው።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካችና ተጠሪ ሰኔ 15 ቀን 1993 ዓ/ም የሁለት መኪኖች ግዥ ውል ማድረጋቸውን ፣ የመኪኖቹ ዋጋ ብር 1,620,000.00 (አንድ ሚሊዮን ስድስት መቶ ሓያ ሺህ ብር) ሁኖ ገዥው ከዚህ ገንዘብ ውስጥ አብዛኛውን ክፍሎ ብር 486,000.00 (አራት መቶ ሰማኒያ ስድስት ሺህ ብር) የቀረበትን ይህንኑ ገንዘብም በአንድ አመት ጊዜ ውስጥ ከፍሎ ለማጠናቀቅ ይችል ዘንድ ቀናቸው ወደፊት ተደርጎ የተፃፈ ሁለት ቼኮችን ለሻጭ በመስጠት

መኪኖቹን ሰኔ 08 ቀን 1994 ዓ/ም ገዥው ተረክቦ የመኪኖቹን ሊብሬም በዚሁ ቀን መረከቡን ፣ መኪኖቹ በተጠራው ጋራዥ ሚያዚያ 06 ቀን 1995 ዓ/ም መግባታቸውን ፣ ከዚህም በሁዋላ ለቀሪው እዳው መክፈያነት በአመልካች ለተጠሪ የተሰጡት ቼኮች ውስጥ 1ኛው የሚመዘዘረው ሰኔ 02 ቀን 1995 ሲሆን ሁለተኛው ቼክ ደግሞ ሰኔ 30 ቀን 1995 ዓ/ም ሁኖ በእነዚህ ጊዜያት ለባንክ ቀርበው በቂ ስንቅ የላቸውም ተብሎ በመመለሳቸው ምክንያት ተጠሪ በአመልካች ላይ ቼኮቹን መሰረት አድርጎ ክስ መስርቶ የፍርድ ባለመብት መሆኑ መረጋገጡን ፣ ይህ ሁኖ እያለም ተጠሪ ለጥገና የገቡትንና ለአመልካች ከሸጣቸው መኪኖች ውስጥ የሰ/ቁጥር 3-0990 የሆነውን መኪና ሊብሬ ፣ የሰ/ቁጥር 3007539 የሆነውን መኪና ደግሞ ሊብሬውንና መኪናውን በመያዝ ለአመልካች ሊሰጥ ፈቃዳኛ ሊሆን ያልቻለ መሆኑን ፣ ይህ መብት ከሸያጭ ውሉ ያገኘው ስለመሆኑ ተጠሪ ጠቅሶ የሚከራከር ሲሆን አመልካች ደግሞ በሕግ አግባብ የተደረገ የመያዣ ውል የለውም በማለት የሚከራከር መሆኑን ነው።

በመሰረቱ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2825 ስር በግልጽ እንደተመለከተው የሚንቀሳቀስ ፣ ንብረት ፣ መያዣ ፣ (Pledge) መሰረተ ሐሳብ በዋናነት የአንድን ተንቀሳቃሽ ንብረት ይዞታ አሳልፎ በመስጠት ዋስ መሆን የሚቻልበት የግዴታ ዓይነት ነው። የዚህ አይነት ዋስትና (ፕሌጅ) አንድ ሰው ለራሱ ወይም ሌላ ሦስተኛ ወገን ለሚገባው ግዴታ ተፈጻሚነት ሊኖረው ይችላል። የዚህ አይነት ዋስትና ተፈጻሚነት ያለው በተንቀሳቃሽ ንብረት ላይ መሆኑ ከማይንቀሳቀስ ንብረት መያዣ (Mortgage) መለያ መንገዱ መሆኑም የሚታወቅ ነው። በመሆኑም በመርህ ደረጃ ፕሌጅ ሊመሠረት የሚችለው የሚንቀሳቀሰውን ንብረት በማስተላለፍ ስለመሆኑ በዚህ ረገድ የተደነገጉት ድንጋጌዎች በግልፅ የሚያሳዩን ነጥብ ነው። የድንጋጌዎቹ ቅርጽ ፣ ይዘትና መንፈስ የንብረቱ ይዞታ ካልተላለፈ ፕሌጅ አልተቋቋመም ሊባል ሁሉ እንደሚችል ያስረዳል። የፍ/ብ/ሕ/ቁ 2832 በሕጉ ላይ ተገልጾ ካልተፈቀደ በቀር በመያዣ ተሰጥቶ ተይዘዋል የተባለው ዕቃ ከባለዕዳው እጅ ሳይወጣ በመያዣ እንደ ተሰጠ ሆኖ ሊቆጠር እንደማይችል መደንገጉም ከላይ የተነሳውን ምክንያት የሚያጠናክር ነው። በሕግ ከተፈቀደው በቀር መያዣው በባለዕዳው እጅ ይሆናል ብለው ቢዋዋሉ እንኳን ውሉ እንደማይጸና ጨምሮ ሕጉ ደንግጓል። ሆኖም ሕጉ ሲፈቅድ በልዩ ሁኔታ /As an exception/ የንብረቱ ይዞታ ሳይተላለፍ ፕሌጅ ሊመሠረት የሚችልበት የሕግ አግባብ አለ። ይህም በፍ/ብ/ሕ/ቁ 2830 ላይ የተመለከተው ሲሆን ፣ በተለይ በዕቃው ለማዘዝ የሚያስችሉት ሰነዶች ከተሰጡት ባለገንዘቡ መያዣውን እጅ እንዳደረገ ያህል ይቆጠራል። እንደዚህ ዓይነት ንብረቶች ባለቤትነታቸው ያለምዝገባ ወረቀት (Title deed) ሊተላለፍ ስለማይችል የንብረት ይዞታ መተላለፍ ሳያስፈልግ ፕሌጅ ሊፈጸም ይችላል። እነዚህ ዓይነት ዋስትና ሊሰራባቸው የሚችሉት በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1186(2) የተጠቀሱት ፣ ልዩ ተንቀሳቃሽ ፣ ንብረቶች ፣ እንደ ፣ መኪና ፣ የአክሲዮን ፣ የዕቃ ፣ ማከማቻ ፣ ደረሰኝ ፣ ዓይነት ፣ ንብረቶች ፣ ናቸው። ንብረቱን ለባለገንዘቡ ከማስተላለፍ (Dispossession) በተጨማሪ የሚንቀሳቀስ ንብረት መያዣ በሕጉ በተቀመጠው የአሠራር ሁኔታ ፎርም መሠረት ካልተፈጸመ በሕግ ፊት የጸና አይሆንም። ይህ የፎርም መስፈርት በፍ/ብ/ሕ/ቁ 2828 ላይ የተደነገገ ሲሆን ፣ ዋስትና የተሰጠበት ግዴታ ከፍተኛው ገንዘብ ምን ያህል እንደሆነ በማናቸውም ሁኔታ ቢሆን በግልጽና በጥንቃቄ በመያዣው ውል ውስጥ መመልከት ይገባዋል። ይህ ካልሆነ ግን ውሉ ፈራሽ እንደሚሆን ሕጉ በግልጽ ደንግጓል። በተጨማሪም የመያዣው ውል ከብር 500.00 (አምስት መቶ ብር) በላይ የሆነ እንደሆነ ውሉ በጽሑፍ ካልተደረገና ይኸውም እርግጠኛ ቀን ካገኘበት ዘመን ጀምሮ ካልሆነ በቀር አይጸናም። ስለዚህ ከብር 500.00 (አምስት መቶ ብር) በላይ የሆነ የሚንቀሳቀስ ንብረት መያዣ በጽሑፍ እንዲፈጸም ሕጉ በአስገዳጅ ሁኔታ ያስቀመጠው ጉዳይ ነው። ከዚህም በተጨማሪ እንዲህ ዓይነት የመያዣ ውል በጽሑፍ እንዲደረግ ሕጉ ግዴታ ካስቀመጠ

በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1727 መሠረት በውሉ ፣ ግዴታ ፣ ያለባቸው ፣ አስያገፍና ፣ መያዣ ፣ ተቀባዩ ፣ መፈረም ፣ እንዳለባቸውና ፣ ሁለት ፣ ምስክሮች ፣ ፊትም ፣ መረጋገጥን የግድ ይሏል ነው። ይህ ሁኔታ ካልተሟላ ውሉ በሕግ ፊት የሚፀና አለመሆኑን ከላይ የተጠቀሱት ድንጋጌዎችን ፣ በአንድ ላይ ስናነብ የምንረዳው ጉዳይ ነው።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስ ተጠሪ የሚንቀሳቀስ ንብረት መያዣ ውል(Pledge) አቋቋሜአለሁ በማለት ተከራክሮ የበታች ፍርድ ቤቶችም ውሉ መያዣ ነው ከሚባል በስተቀር ሌላ ምክንያት ሊሰጠው የሚችለው አይደለም በማለት ድምዳሜ ላይ ደርስዋል። ይሁን እንጂ ሰኔ 15 ቀን 1993 ዓ/ም በተደረገው ውል ለውሉ መያዣነት የተያዙት የማይንቀሳቀሱት ንብረቶች አሁን ክርክር ያስነሱ ስለመሆኑ ፣ የዋስትናው መጠን ምን ያህል እንደሆነ በግልፅ ያልተመለከተ ሲሆን የበታች ፍርድ ቤቶች ውሉ መያዣ ነው ወደሚለው ድምዳሜ የደረሱት "ገዢው ግዴታውን የማያከብር ሁኖ ሲገኝ ወይም ችኩ ክፍያ ሳይፈጸምበት ከተመለሰ ያልተከፈለው ውዝፍ ሂሳብ በሙሉ ወዲያውኑ ተገቢ ሂሳብና ተከፋይ ይሆናል። በዚህ ጊዜም ሻጩ ወዲያውኑ መኪናውን በእጁ አግብቶ ያላአንዳች ሌላ አይነት አሰራር መኪናውን ለሕዝብ በሐራጅ የመሸጥ ስራውን ይቀጥላል።" በሚል በውሉ ውስጥ የተቀመጠውን ዐረፍተ ነገር በመያዝ ነው። ሆኖም ከላይ እንደተጠቀሰው በሽያጭ ውሉ ውስጥ የመያዣ ውሉ በግልጽ የተጠቀሰና በሥርዓቱ መሰረት የተደረገ የመያዣ ውል አይደለም። ይልቅም ተጠሪ ከመኪናዎቹ ውስጥ አንዱን በውሉ ባለው ግዴታ መሰረት ለጥገና ሲገባ የያዘው መሆኑ ሲታይ የሚንቀሳቀስ ንብረት መያዣ ውል የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2828 እና 2930 ድንጋጌዎችን ባከበረ መልኩ ተደርጓል ለማለት የሚያስደፍር አይደለም። ተጠሪ በአንድ በኩል የሚንቀሳቀስ ንብረት መያዣ ውል ያለው መሆኑን ጠቅሶ ከመኪናቹ አንዱንና የሁለቱን መኪናች ሊብሬ በይዞታው ስር ያደረገ ሲሆን በሌላ በኩል ደግሞ ለእዳው መክፍያ እንዲውል የተሰጠውን ችክ መሰረት በማድረግ ክስ አቅርቦ የፍርድ ባለሙሉት መሆኑ ሲታይ የመኪናው ሽያጭ ውል ሰኔ 15 ቀን 1993 ዓ/ም ሲደረግ መያዣውን አስመልክቶ በግራ ቀኝ መካከል የነበረው ሐሳብ ግልፅነት የሌለው መሆኑን የሚጠቁም ሲሆን በጅኩ ላይ በፍርድ ቤት ክስ መስርቶ መብቱን ከውሉ መደረግ በሁዋላ ማስከበሩ ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1734 ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ አንፃር ሲታይ የመያዣ ውል ሰኔ 15 ቀን 1993 ዓ/ም በተደረገው ውል መሰረት ያለመቋቋሙን የሚያሳይ ነው። አመልካች የመኪናቸውን ሊብሬ ለተጠሪ መስጠቱ ያልተካደ ፍሬ ነገር ሲሆን ይህ መሆኑ ተጠሪ መኪናቸውን በራሱ ስልጣን እንዲሸጥ መብት የሚሰጠው ሳይሆን መኪናቸው እዳው ከመከፈሉ በፊት ለሶስተኛ ወገን እንዳይተላለፉና የተጠሪን ቅድሚያ መብት የሚያስገኝ ይሆናል። በአጠቃላይ ተጠሪ የሚንቀሳቀስ ንብረት መያዣ ውል በመኪናቹ አቋቋሜአለሁ በማለት አንዱን የአመልካች መኪና በቁጥጥር ስር ማዋሉን ከውሉ የመነጨና ሕጋዊ ጥበቃ ሊደርግለት የሚገባው እርምጃ አይደለም። አመልካች ሊብሬውን ለመያዣነት መስጠቱን በክርክሩ ሂደት ያረጋገጠው ጉዳይ በመሆኑ ተጠሪ በመኪናቹ ሊኖረው የሚችለው መብት ሊብሬውን በመያዝ የቅድሚያ መብት ማስከበር ነው። በመሆኑም የበታች ፍርድ ቤቶች ተጠሪ መኪናውን ይዞ ቁጥጥር ስር ያደረገው በመያዣ ውሉ መሰረት ነው በማለት የደረሱበት ድምዳሜ የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2825 ፣ 2828 እና 2830 እንዲሁም የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1727 ድንጋጌዎችን ባገናዘበ መልኩ ሁኖ ስላላገኘን መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈመበት ሁኖ አግኝተናል።

ሌላው ተጠሪ የአመልካችን መኪናች በራሱ ይዞ ቁጥጥር ስር ለማዋል የሚችልበት በሕግ አግባብ የተደረገና በሕገ መሰረት ጥበቃ የሚደረግለት የሚንቀሳቀስ ንብረት መያዣ ውል የለም ከተባለ መኪናውን ለጥገናው በቂና ተገቢ ጊዜ ነው ከሚባለው ምክንያታዊ ጊዜ በላይ ከሕግ ውጪ

በመያዙ በአመልካች ላይ ለደረሰው ጉዳት ኃላፊ የማይሆንበት ምክንያት የለም። በመሆኑም መኪኖቹ ወደ ተጠሪ ጋራሻ የገቡት ለጥገና ነው የሚለው ፍሬ ነገር የተረጋገጠ ቢሆንም ለጥገናው ጊዜ ያስፈልግ የነበረው ጊዜ ምን ያህል ነው ፣ ከሕግ ውጪ የተያዘው የሠሌዳ ቁጥር 3-07539 የሆነውን መኪና በወቅቱ ተጠግኖ ለአመልካች ቢሰጥ ኑሮ ይገኝ የነበረው ሕጋዊ ገቢ ምን ያህል ነው የሚለው እና ሌላ ከገቢ ጋር ተያይዞ የሚነሳ ክርክር በፍሬ ነገር ደረጃ በስር ፍርድ ቤት ያልነጠረ በመሆኑ በዚህ ችሎት መቋጫ ሊሰጠው የሚችል አይደለም። በመሆኑም የስር ፍርድ ቤት ለመኪናው ጥገና የሚያስፈልገውን ምክንያታዊ ጊዜ በተገቢው መንገድ በማጣራት እንዲያረጋግጥና ከዚህ ጊዜ ውጪ ላለው የመኪና መያዝ ደግሞ ተጠሪ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2027 ፣ 2028 እና 2054 ኃላፊነት ያለበት መሆኑን በመገንዘብ አመልካች ሊያገኝ ይችል የነበረውን የገቢ መጠን በተመለከተ የግራ ቀኙኝ ክርክርና ማስረጃ ሰምቶ ሊወሰነው የሚገባ ጉዳይ ሁኖ አግኝተናል። አመልካች የመኪኖቹን ሊብሬ ተጠሪ በመያዙ ምክንያት ጥቅም ተቋርጧል ለሚለው ክርክር የስር ፍርድ ቤት አመልካች በፈለገ ጊዜ ሊብሬውን እየፈረመ ወስዶ ይመለስ የነበረ መሆኑን በፍሬ ነገር ደረጃ ያረጋገጠ ቢሆንም ሊብሬው በመያዙና የሰ/ቁጥር 3-09190 የሆነው መኪና ክላውዶ ባለመደረጉ በአመልካች ላይ ደርሷል በማለት አመልካች በጠየቀው ዳኝነት ላይ ግልፅ ውሳኔ አልሰጠበትም። ይህም ሊሆን የቻለው በሕግ አግባብ የተቋቋመ የሚንቀሳቀስ ንብረት መያዣ ውል አለ የሚል ድምዳሜ የስር ፍርድ ቤቱ በመድረሱ ምክንያት መሆኑን ተገንዝበናል። ነገር ግን ከላይ እንደተመለከተው በሕግ አግባብ የተቋቋመ የመያዣ ውል ባይኖርም ሊብሬዎቹን አመልካች ለተጠሪ አሳልፎ መስጠቱ ተጠሪ የቅድሚያ መብቱን ለማስከበር የሚያስችለው ይሆን የነበረ ሁኖ በየጊዜውም ሊብሬውን ለአመልካች አሳልፎ ይሰጥ የነበረ መሆኑን ተጠሪ በምስክሩ ማረጋገጡን ፣ አመልካች ሊብሬውን በየጊዜው እየፈረመ ያለመውሰዱን ከመግለጽ ውጪ በተገቢው ማስረጃ በማስገደፍ ክርክሩን ያለማቅረቡን ፍሬ ነገርን የማጣራትና ማስረጃን የመመዘን ስልጣን ያላቸው የበታች ፍርድ ቤቶች ያረጋገጡት ጉዳይ ነው። እንዲህ ከሆነ ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት የሰ/ቁጥር 3-09190 መኪና ሊብሬው በተጠሪ ለአመልካች በየጊዜው ይሰጥ የነበረ መሆኑን እንደተረጋገጠ ፍሬ ነገር በመውሰድ በሕግ አተገባበር ወይም አተረጓጎም ላይ የተፈጸመ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ካለ ብቻ ማረም ስልጣኑ መሆኑን ከኢ.ፌ.ዲ.ሪ/ፕብሊክ ሕገ መንግስት አንቀጽ 80(3(ሀ)) እና አዋጅ ቁጥር 25/1988 አንቀጽ 10 ድንጋጌ መገንዘብ የምንችለው ነው። በመሆኑም አመልካች የሰ/ቁጥር 3-09190 የሆነ መኪና ሊብሬ በተጠሪ በመያዙ ምክንያት ጥቅም ተቋርጦብኛል በማለት ያቀረበው ክርክር በተገቢው ማስረጃ የተደገፈ ባለመሆኑ ተቀባይነት ያለው ሁኖ አላገኘውም። እንዲሁም የመኪኖቹን ሊብሬ በተመለከተ አመልካች ለተጠሪ በራሱ ፈቃድ አሳልፎ መስጠቱ የተረጋገጠ ጉዳይ በመሆኑ አመልካች ቀሪ እዳውን ለተጠሪ እስካልከፈለው ድረስ ተጠሪ ሊብሬዎቹን በዚህ የክርክር ደረጃ እንዲመልስ የሚያስገደደው ሕጋዊ ምክንያት የሌለ በመሆኑ በዚህ ረገድ የቀረበውን የአመልካች ጥያቄ የምንቀበለው ሁኖ አልተገኘም።

በአጠቃላይ በአመልካችና በተጠሪ መካከል የተደረገው የሽያጭ ውል ተጠሪ መኪኖቹ ላይ የቅድሚያ መብት እንዲኖረው ከሚያደርግ በስተቀር መኪኖቹን በራሱ ሥልጣን በመያዝና ቁጥጥር ስር በማዋል ራሱ እንዲሸጥ መብት የሚያጎናፅፍ አይደለም። በዚህም ምክንያት የሠሌዳ ቁጥር 3-07539 የሆነውን የአመልካች መኪና ለጥገና ከሚያስፈልገው ምክንያታዊ ጊዜ ውጪ በመያዙ ለደረሰው ጉዳት ኃላፊነት ያለበት ሲሆን የጉዳት መጠኑ በስር ፍርድ ቤት ተጣርቶ ሊወሰን የሚገባ ሁኖ የሰ/ቁጥር 3-09190 የሆነውን መኪና ሊብሬ በመያዙ በአመልካች ላይ ጉዳት ደርሷል ፣ ሊብሬዎቹን ተጠሪ ሊመልስ ይገባል በማለት አመልካች ለአቀረበው የዳኝነት ጥያቄ ግን ተጠሪ ኃላፊ

ሊሆን የሚችልበት አግባብ የሌለ ሁኖ ስለአገኘነው የሥር ፍርድ ቤት ውሳኔ ሊሻሻል የሚገባው ነው በማለት ተከታቶን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 35917 ጥቅምት 21 ቀን 1999 ዓ/ም ተሰጥቶ በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 28219 ህዳር 15 ቀን 2001 ዓ/ም የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ተሻሽሏል።
2. በአመልካችና በተጠሪ መካከል ሰኔ 15 ቀን 1993 ዓ/ም የተደረገው የመኪኖች ሽያጭ ውል ተጠሪ መኪኖቹን በራሱ ሥልጣን በመያዝና ቁጥጥር ስር በማዋል ራሱ እንዲሸጥ መብት የሚያጎናፅፍ አይደለም ብለናል።
3. በዚህም ምክንያት የሥሌዳ ቁጥር 3-07539 የሆነውን የአመልካች መኪና ለጥገና ከሚያስፈልገው ምክንያታዊ ጊዜ ውጪ በመያዙ ለደረሰው ጉዳት ተጠሪ ኃላፊነት ያለበት ሲሆን የጉዳት መጠኑ በስር ፍርድ ቤት ተጣርቶ ሊወሰን የሚገባው በመሆኑ ለመኪናው ጥገና የሚያስፈልገው ምክንያታዊ ጊዜ ምን ያህል እንደሆነ እና ለጥገናው ከሚያስፈለገው ምክንያታዊ ጊዜ ውጪ መኪናው ሊያስገኝ ይችላል የነበረው ገቢ መጠን ላይ የግራ ቀኝን ክርክርና ማስረጃ የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሰምቶና በተገቢው መንገድ አጣርቶ ተገቢውን ሊወስንበት ይገባል በማለት በዚሁ ነጥብ ላይ ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 343(1) መሰረት መልሰንለታል። ይፃፍ።
4. ተጠሪ የሥሌዳ ቁጥር 3-07539 የሆነውን የአመልካች መኪና ለአመልካች ሊመልስና ሊያስረክብ ይገባል ብለናል።
5. የሰ/ቁጥር 3-09190 የሆነውን መኪና ሊብራ በመያዙ በአመልካች ላይ ጉዳት ደርሷል በማለት አመልካች ያቀረበው የዳኝነት ጥያቄ ተቀባይነት የለውም ብለናል።
6. አመልካች ሊብራውን ለክላውዶ የሚያስፈልገው መሆኑን ሲያረጋግጥ ተገቢውን ጥንቃቄ አድርጎ ከሚሰጥ በስተቀር እዳው እስከሚከፈለው ድረስ ሊብራዎቹን ተጠሪ ለአመልካች እንዲያስረክብ አይገደደም ብለናል።
7. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ውጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

እ.ከ